

บทที่ ๑

ข้อสังเกตเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นปัจจุบัน

เศรษฐกิจของญี่ปุ่นไคร่งเรื่อง เป็นที่น่าสังเกตตั้งแต่การฟื้นฟูประเทศในรัชสมัยเมจิ (Meiji Restoration) ของพระเจ้ามัทสึฮิโตะ (Mutsuhito) ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๖๘ - ๑๘๙๒ (พ.ศ. ๒๔๑๑ - ๒๔๔๔) ซึ่งได้ทรงอนุญาติให้ชาวญี่ปุ่นติดต่อกับประเทศตะวันตกได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ญี่ปุ่นไครับความชำนาญ ตลอดจนประสบการณ์ในกิจการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเรื่อยมาจนปัจจุบันนับเป็นเวลา ๑๐๐ ปีแล้ว ญี่ปุ่นกลายเป็นมหาอำนาจทางอุตสาหกรรมของศตวรรษที่ ๒๐ แม้ว่าประเทศจะมีแผ่นดินหินและทรัพยากรจำกัด แต่มากกว่าพลังกายและพลังความคิดของประชากรอันเป็นปัจจัย-สำคัญยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ (พ.ศ. ๒๕๐๘) จำนวนประชากรญี่ปุ่นมีประมาณ ๘๘.๓ ล้านคน (กระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการแห่งประเทศญี่ปุ่นคาดว่าประเทศญี่ปุ่นจะมีประชากรเพิ่มขึ้นปีละ ๑ ล้านคนในระยะเวลา ๒๐ ปีข้างหน้า) ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว (Per Capita Income) ๖๔๐ เหรียญสหรัฐ (รัฐบาลญี่ปุ่นคาดว่าจะเพิ่มเป็น ๑,๓๐๐ เหรียญสหรัฐในปี พ.ศ. ๒๕๑๔) * แม้ว่า การเกษตรกรรมจะเป็นอาชีพดั้งเดิม แต่การอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของการเจริญทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น

๑. สภาพทั่วไปก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒

การอุตสาหกรรมได้เจริญรุดหน้าอย่างเห็นได้ชัดเมื่อระยะของสงครามโลกครั้งที่ ๑ ระบบไชบัทสึ (Zaibatsu) อันหมายถึงลักษณะธุรกิจที่ผูกและ ความชำนาญในการจัดการรวมอยู่ในวงครอบครัวหรือวงญาติกลุ่มหนึ่ง ๆ ธุรกิจระบบนี้มีลักษณะเป็นการผูกขาดในกิจการใหญ่ ๆ

* Far Eastern Economic Review 1968 Year Book, Hongkong, 1968, p.210

ของประเทศ ของครอบครัว หรือวงศ์ญาติบางกลุ่ม^๒ ประกอบกับชนชั้นกลางจำนวนมาก ที่มีทุนน้อยไครวยส่งเสริมให้เกิดการผลิตสินค้าชนิดต่าง ๆ ส่งออกจำหน่ายในการค้าระหว่าง ประเทศของญี่ปุ่น

ระยะที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกครั้งใหญ่ ค.ศ. ๑๙๒๙ (พ.ศ. ๒๔๗๒) ญี่ปุ่นได้รับการกระทบกระเทือนอย่างหนักจนต้องตัดทอนรายจ่ายของประเทศลงมามากมาย ใน ค.ศ. ๑๙๓๒ (พ.ศ. ๒๔๗๕) ได้มีการจัดระเบียบอุตสาหกรรมขนานใหญ่ และด้วยการส่งเสริมจากระบบสหภาพการศึกษาในประเทศ^๓ การส่งนักเรียนชาวญี่ปุ่นไปศึกษายังต่างประเทศ การแนะนำจากยูเอ็นวีชาวต่างชาติ การนำแรงงานที่ว่างงานจากชนบทมาใช้ในกิจการอุตสาหกรรมด้วยอัตราค่าแรงงานที่ต่ำ การลดค่าเงินตราของตน วิธีการดังกล่าวนี้ทำให้การผลิตภายในสูงขึ้นและส่งออกขายยังตลาดโลกเพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมที่ให้ผลผลิตสำคัญในขณะนั้นคือ อุตสาหกรรมทอผ้า ซึ่งญี่ปุ่นได้ขึ้นมาอยู่อันดับ ๓ ของโลกในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ รองจากสหรัฐและอังกฤษ ใน ค.ศ. ๑๙๓๐ (พ.ศ. ๒๔๗๓) ผลผลิตผ้าใยสังเคราะห์ของญี่ปุ่น

^๒ Ministry of Foreign Affairs, "The Economic Development of Japan for 100 Years", (Japan: Ministry of Foreign Affairs, 1967) p. 11

^๓ พ.ร.บ. การศึกษาได้ประกาศใช้ใน ค.ศ. ๑๘๗๒ (พ.ศ. ๒๔๑๕) การศึกษามากบังคับคาม "School Order" ในปี ค.ศ. ๑๘๘๖ (พ.ศ. ๒๔๒๙) กำหนดไว้ ๔ ปี อัตราการเข้าศึกษาของประชาชนเท่ากับ ๔๖.๓ % ของจำนวนประชากรในชายฝั่งคัม ในปี ค.ศ. ๑๙๐๗ (พ.ศ. ๒๔๕๐) ระยะเวลาการศึกษาภาคบังคับได้ขยายออกเป็น ๖ ปี อัตราการเข้าศึกษาเท่ากับ ๕๗.๔ % ของจำนวนประชากรในชายฝั่งคัม ในปี ค.ศ. ๑๙๑๑ (พ.ศ. ๒๔๕๔) มีมหาวิทยาลัยจังหวัด (State University) ๑๔ แห่ง มหาวิทยาลัยของรัฐบาล (Public University) ๒ แห่ง วิทยาลัยรัฐบาล (State College) ๖๖ แห่ง และมหาวิทยาลัยของเอกชน (Private University) ๒๖ แห่ง ในปีนี้อัตราการเข้าศึกษาของประชาชนในการศึกษภาคบังคับเพิ่มเป็น ๘๘.๓ % ของประชากรในชายฝั่งคัม (Ministry of Foreign Affairs, p.13)

มีจำนวน ๑๖,๐๐๐ คันได้เพิ่มเป็น ๑๕๐,๐๐๐ คัน ใน ค.ศ. ๑๙๓๗ ^๕ (พ.ศ. ๒๔๘๐) อุตสาหกรรมทอผ้าได้มีบทบาทสำคัญในการหาเงินตราต่างประเทศเพื่อใช้ในการสร้างวัตถุดิบ จากต่างประเทศมาป้อนโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศต่อไป นอกจากนี้การกระจาย อุตสาหกรรมหนักให้เกิดผลผลิตชนิดต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งในขณะนั้นนอกจากผ้าแล้วก็มี กระจก ซีเมนต์ เบียร์ สบู่ ไม้ซีก จักรยานสองล้อ นาฬิกา กระจก เครื่องใช้ไฟฟ้า เส้นลวด เครื่อง กระจกเงาเคลือบ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเบา ผลิตสินค้าเพื่อใช้ในการ บริโภค นอกจากนี้ก็มีอุตสาหกรรมผลิตปุ๋ย และสารเคมีต่าง ๆ

ในระยะดังกล่าวซึ่งเป็นระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ นี้ การผลิตเครื่องเหล็ก ของญี่ปุ่นยังล้าหลังอยู่มาก ใน ค.ศ. ๑๙๓๐ (พ.ศ. ๒๔๗๓) ญี่ปุ่นสามารถผลิตเหล็กได้ ๒ ล้านตันต่อปี แต่เมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๑ (พ.ศ. ๒๔๘๔) ก็ได้เพิ่มถึง ๙ ล้านตันต่อปี ต่อมา ค.ศ. ๑๙๔๔ (พ.ศ. ๒๔๘๗) โรงงานเหล่านี้ได้ขยายกิจการออกสามารถผลิตได้ถึง ๑๔ ล้านตันต่อปี ญี่ปุ่นสามารถออกแบบและสร้างเรือรบของตนเอง และในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ นี้ ญี่ปุ่นมีเรือรบ (Battle Ship) ๑๑ ลำ เรือลำเลียง (Carrier) ๔ ลำ เรือลาดตระเวน (Heavy Cruiser) ขนาดใหญ่ ๑๔ ลำ (Light Cruiser) ๒๒ ลำ เรือพิฆาต (Destroyer) ๑๒๒ ลำ และเรือดำน้ำ (Submarine) ๖๓ ลำ ^๖ ใน ค.ศ. ๑๙๔๒ (พ.ศ. ๒๔๘๕) ญี่ปุ่น สามารถผลิตรถยนต์นับพันคันได้ ๔ หมื่นคันต่อปี ใน ค.ศ. ๑๙๔๑ (พ.ศ. ๒๔๘๔) ญี่ปุ่นสามารถ ผลิตเครื่องบินได้ ๕ พันลำต่อปี ต่อมา ค.ศ. ๑๙๔๔ (พ.ศ. ๒๔๘๗) ก็มีถึง ๒ หมื่น ๕ พันลำ นอกจากนี้ก็ยังสามารถผลิตเครื่องเหล็ก รวมทั้งขบวนการ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในการรบ

ภาวะเศรษฐกิจของญี่ปุ่นหลังจากการยอมแพ้ในสงครามโลก ค.ศ. ๑๙๔๕ (พ.ศ. ๒๔๘๘) ได้ทรุดโทรมลงอย่างมาก ญี่ปุ่นผู้แพ้สงครามได้ถูกบีบคั้นโดยฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่ง

^๕ Encyclopaedia Britanica, Encyclopaedia Britanica Inc. Chicago 1964, Vol. 12, p. 945

^๕ เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๕๐

^๖ เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๕๐

สหรัฐเป็นผู้รับมอบหมายหน้าที่นี้ โรงงานต่าง ๆ ของญี่ปุ่นได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนักจากระเบิดทำลาย ส่วนมากอยู่ในสภาพใช้การไม่ได้ โรงงานหลายโรงที่เหลืออยู่ก็สามารถผลิตได้แต่หยุดปฏิบัติงานซึ่งก็ถูกห้ามมิให้ผลิตอีกต่อไป โรงงานที่ครั้งหนึ่งเคยผลิตสินค้าบริโภคนิยมเป็นจำนวนมากในยามสงบ เช่น โรงงานทอผ้าก็ถูกทำลายหมดด้วยผลของสงคราม การขาดแคลนเงินตราและวัตถุดิบทำให้ผลิตของประเทศใน ค.ศ. ๑๙๔๖ (พ.ศ. ๒๔๘๙) ลดลงเหลือ ๒๙.๖ % ของที่เคยผลิตได้ใน ค.ศ. ๑๙๓๘ - ๑๙๓๖ (พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๔)^๑

ในระยะแรก ๆ ของการยึดครองจากฝ่ายสัมพันธมิตรระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๖ - ๑๙๕๑ (พ.ศ. ๒๔๘๙ - ๒๔๙๔) แม้การฟื้นฟูสภาพอุตสาหกรรมมีอุปสรรคจากทางการเมือง ซึ่งรวมถึงการควบคุม การระงับและการรวมอำนาจ แยกการขยายอิทธิพลของสหประชาชาติในภูมิภาคตะวันออกไกล ทำให้สหรัฐต้องมุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นเป็นหน้าด่านที่มีพลังของโลกเสรี ประกอบกับแรงสนับสนุนจากปัจจัยต่าง ๆ ในประเทศ การอุตสาหกรรมจึงรุ่งเรืองขึ้น โรงงานต่าง ๆ ได้เริ่มผลิตสินค้าได้อย่างเคยเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ สินค้าออกของญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญในการค้าระหว่างประเทศอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ ปัจจัยส่งเสริมสำคัญจากภายนอกอีกอย่างหนึ่งคือสงครามเกาหลี เมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๐ (พ.ศ. ๒๔๙๓) ทำให้สหรัฐต้องสินค้าจำนวนมากจากญี่ปุ่นเพื่อใช้สอย และบริโภคสำหรับทหารของคนที่เข้าประจำในเกาหลี ผลจากสงครามเกาหลีส่วนหนึ่งได้ช่วยฟื้นฟูอุตสาหกรรมหนักบางอย่างของญี่ปุ่น อุตสาหกรรมที่รุดหน้าและได้รับผลสำเร็จในขณะนั้นคือ อุตสาหกรรมทอผ้า กระดาษ สินค้าบริโภค ทั้งนี้ เนื่องจากสินค้าเหล่านี้มีต้นทุนต่ำ จึงมีราคาที่สามารถแข่งกับสินค้าชนิดเดียวกันจากประเทศอื่น ๆ ในตลาดโลกได้ อุตสาหกรรมที่แสดงถึงการก้าวหน้าอันรวดเร็วของญี่ปุ่นในทางเศรษฐกิจคืออุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์ เส้นชัย จักรเย็บผ้า รถยนต์ พลาสติก เคมีภัณฑ์ และอุตสาหกรรมท่อเรือ

^๑ Ministry of Foreign Affairs, p-17

ด้วยสภาพความเจริญรุดหน้าทางอุตสาหกรรม ตลอดจนการ เกษตรกรรม ที่ได้รับการปรับปรุงระบบการถือครอง อันทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ได้มีที่ดินของตนเองใน การประกอบอาชีพเศรษฐกิจญี่ปุ่นจึงได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วในทางเอเชีย ในเวลาไม่ถึง ๒๐ ปีภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีความร่ำรวยกว่าประเทศผู้ชนะสงครามเกือบทุกประเทศ ผลผลิตทางอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นใน ค.ศ. ๑๙๕๕ (พ.ศ. ๒๔๙๖) หลังจากการยอมแพ้ใน สงครามโลกครั้งที่ ๒ ใกล้เคียง ๒๗.๖ % ของผลผลิตทางอุตสาหกรรมที่แยกผลิตได้ของ ปีก่อนสงคราม เมื่อถึง ค.ศ. ๑๙๕๑ (พ.ศ. ๒๔๙๔) ก็สามารถยกกลับขึ้นมาได้เท่า ๆ กันที่ เป็นอยู่ก่อนสงคราม พอลถึง ค.ศ. ๑๙๖๐ (พ.ศ. ๒๕๐๓) ก็เห็นระดับก่อนสงคราม ๓๔๙.๖ %

๒. ปัจจัยที่ฟื้นฟูเศรษฐกิจญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

ในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ส่งเสริมเศรษฐกิจของ ญี่ปุ่นให้เจริญอย่างรวดเร็วอย่างที่ได้เห็นกันอยู่นั้น พอสรุปได้คือ

ก. ปัจจัยระยะสั้น

๑. ปัจจัยเพื่อการฟื้นฟู การดำเนินการต่าง ๆ อันจำเป็นต่อการฟื้นตัว ภารกิจที่มือที่มีอยู่ พลังงาน ระเบียบวิชาการ ความสามารถของผู้ที่จะดำเนินการ ที่เคยมีมา ก่อนสงครามยังคงมีอยู่พร้อมสมบูรณ์ไม่เปลี่ยนแปลง

๒. รายจ่ายทางการทหาร ใกล้เคียงอย่างมากใน ค.ศ. ๑๙๕๐ (พ.ศ. ๒๔๙๓) มีงบประมาณทางทหารถึง ๒๓.๘ % ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมด ใกล้เคียง ๕.๙ % ของงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดใน ค.ศ. ๑๙๖๐ (พ.ศ. ๒๕๐๓) เงินที่ไม่ต้องจ่ายเพื่อการ ทหารอย่างแท้จริงเป็นกำลังสำคัญเอาไปใช้ในการลงทุนในการลงทุนเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ แต่เพียงทางเดียว

๔ สอวค หงษ์ยนต์ "เงินเฟื่องเมืองญี่ปุ่น" ชาวพานิชย์ฉบับพิเศษ ปี ๒๕๐๐, (โรงพิมพ์ชาว พานิชย์, พระนคร ๒๕๐๐) หน้า ๑๑๗

๕ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๑๘

๓. การปฏิรูปที่ดิน บทบาทของสหพันธกรรมกรและเงินเพื่อ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ตลาดการเช่าภายในของญี่ปุ่นได้ขยายตัวออกเป็นอันมาก สหพันธ์มิตร เจ้ายึดครองได้มีนโยบายดำเนินการ เศรษฐกิจเช่าระบบประชาธิปไตย กลุ่มการเงินในทำนองลักษณะผูกขาดได้ถูกจำกัดไป ระบบการปฏิรูปที่ดินในการเกษตรกรรมได้นำมาใช้ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๖-๑๙๔๘ (พ.ศ. ๒๔๘๙ - ๒๔๙๑) ยกเลิกระบบ Absentee Landlord เดิม ที่ดินประมาณ ๕ ใน ๑๐ เนื้อที่ทั้งหมดได้มีการไถ่กู้เพื่อเพิ่มผลผลิตอย่างแพร่หลาย รายได้ของชาวไร่พุ่งขึ้นในขณะที่ของราคาที่ดินลดลง กฎหมายกรรมกรที่ใช้ระหว่างสงครามได้ถูกยกเลิก มีสหพันธกรรมกรเข้ามาแทน ผลคือ รายได้กรรมกรเพิ่มจาก ๓๐ % เป็น ๕๐ % ^{๑๐} ของที่เคยได้ก่อนสงคราม

เศรษฐกิจก่อนสงคราม ญี่ปุ่นใช้วิธีจำกัดตลาดภายในโดยกีดขวางแรงงานในประเทศ ค่าและขยายตลาดการเช่าไปในต่างประเทศ ดังนั้น การขยายตลาดภายในหลังสงคราม โดยการเริ่มค่าจ้างแรงงานกรรมกรและรายได้ของชาวไร่ชาวนาสูงขึ้น จึงเท่ากับในค่ายอื่น แข็งแรงในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม การขยายตลาดภายในได้ทำขึ้นขณะที่การขาดแคลนปัจจัยแห่งการครองชีพยังเรื้อรังอยู่ ประกอบกับรัฐบาลได้กู้เงินจากสหรัฐอเมริกา และสถาบันเอกชนในประเทศมาใช้จ่ายก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ อำนาจซื้อของเอกชนจึงลดลง ขณะที่อำนาจซื้อของรัฐบาลเพิ่มขึ้นแทน เนื่องจากได้เงินกู้มาเพิ่มปริมาณเงินในส่วนรัฐบาล ลักษณะนี้จึงเป็นลารออมโดยถูกบังคับ (forced saving) เงินเฟ้อจึงมีบทบาทสำคัญในการสะสมทุน

๔. การเปลี่ยนแปลงใหม่ในทางวิชาการ ญี่ปุ่นมีสถานการณ์ภายในที่เปลี่ยนแปลงรับวิชาการต่าง ๆ นั่นคือ ภูมิหลังอันสูงส่งทางการศึกษา และการลงทุนด้านการศึกษาที่สูงมากของรัฐบาลหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้ญี่ปุ่นมีแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษเกี่ยวกับความสามารถในการริเริ่มดำเนินการ เริ่มดำเนินการ นอกจากนั้นยังมีธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางสามารถที่จะนำวิชาการเข้ามาจากต่างประเทศได้ไม่น้อยกว่ารายใหญ่ ๆ ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจาก

การออกกฎหมายจำกัดการผูกขาด และทำลายกลุ่มการเงินนายทุน การหนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ทางวิชาการขึ้นแก่การผลิต เนื่องจากการใช้สรอยของประชาชนเปลี่ยนไป การเปลี่ยนใหม่อย่างหนึ่งทำให้เป็นอย่างอื่น ๆ เปลี่ยนตามไปอีกด้วย

๕. พลังกรรมกร แรงงานเหลือทำให้ค่าจ้างแรงงานค่อนข้างต่ำ เมื่อ เปรียบเทียบกับต่างประเทศ รวมเข้าช่วยกับวิชาการสูง ๆ ที่ได้รับจากต่างประเทศทำให้ต้นทุนสินค้าสามารถช่วยการค่าต่างประเทศได้ อัครราชูแห่งการเจริญของเศรษฐกิจญี่ปุ่นได้สนับสนุนกับอัครราชูของการเพิ่มพลังกรรมกรอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ รายได้ประชาชาติได้เพิ่มปริมาณ ๑๐ ٪ ต่อปี แรงงานเพิ่มปริมาณ ๓ - ๕ ٪ ต่อปี ๑๑ กรรมกรเหล่านี้ย้ายจากส่วนเกษตรกรรมมาอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วกว่าเมื่อสมัยก่อนสงคราม หลังสงครามสถิติแรงงานเกษตรลดลงมาจาก ๑๖.๑ ล้านคนใน ค.ศ. ๑๙๕๐ (พ.ศ. ๒๔๙๓) ไปสู่ ๑๑.๒๒ ล้านคนใน ค.ศ. ๑๙๖๐ (พ.ศ. ๒๕๐๓) ๑๒ เป็นส่วนช่วยในการขยายตัวอย่างรวดเร็วในการอุตสาหกรรม โดยประสิทธิภาพในการผลิตทางเกษตรกรรมก็ได้สูงขึ้น ด้วยวิธีการผลิตสมัยใหม่

๖. บทบาทของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการสะสมทุนและการเงิน เนื่องจากความขาดแคลนสินค้าที่มีอยู่มากหลังสงคราม การขยายการผลิตจึงสำคัญยิ่ง เกิดระบบ "จำกัดผลผลิตก่อนหลัง" อุตสาหกรรมจะได้อิทธิพลที่จะได้รับวัตถุดิบก่อนหลังกันตามความสำคัญ และจากการขาดแคลนทุนในระยะแรกหลังสงคราม รัฐบาลจึงเปิด The Reconstruction Finance Bank เริ่มปฏิบัติการใน ค.ศ. ๑๙๔๙ (พ.ศ. ๒๔๙๐) ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น The Japanese Development Bank ได้จัดสรรเงินให้อุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ๑๓ เป็นจำนวน ๑๐๒ ล้านปอนด์ ในจำนวนนี้ ๓๖ ٪ ได้จัดสรรให้อุตสาหกรรมเหมืองถ่านหิน ๑๙ ٪ แก่อุตสาหกรรมพลังงานไฟฟ้า ๕.๖ ٪ แก่อุตสาหกรรมการขนส่งทางเรือ ๑๓

๑๑ เจสส์ บุนทยะพันธ์ "ข้อสังเกตบางประการในวงการเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมญี่ปุ่น" ชาวพาณิชย์ ฉบับวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๑, หน้า ๕

๑๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕

๑๓ Ministry of Foreign Affairs, p.17

เงินช่วยเหลือของสหรัฐก็ได้ช่วยอยู่มาก และได้แสดงบทบาทอยู่จนกระทั่ง ค.ศ. ๑๙๕๑ (พ.ศ. ๒๔๙๔) ก็คือเป็นเงินประมาณ ๒ พันล้านดอลลาร์ ต่อมาเมื่อการช่วยเหลือ ในค่านนี้ของสหรัฐจะงับไป และส่วนของรัฐบาลก็มีการเปลี่ยนแปลงความเหมาะสม ธุรกิจของเอกชนก็เข้ามาดำเนินการในค่านทุนแทน การลงทุนทางสาธารณูปโภคได้ขยายขึ้น รวมทั้งการลงทุนในค่านสิ่งเบ็ดเตล็ด

การเปลี่ยนแปลงระบบคิดค่าเสื่อมราคาพิเศษในทาง เป็นประโยชน์แก่ผู้ลงทุน รวมทั้งการยกเว้นภาษีเงินได้แก่ดอกเบี้ยเงินปันผลและกำไรที่เกิดจากการโอนทรัพย์สินส่วน ที่เป็นทุน เหล่านี้ได้ช่วยเร่งให้เกิดการสะสมทุนในประเทศมากขึ้น

จ. ปัจจัยระยะยาว

๑. ระบบการเงินของผู้ลงทุน ธนาคารพาณิชย์จะให้เงินจำนวนมากแก่การ ลงทุนในโรงงานและเครื่องจักร เครื่องมือ และมีแนวโน้มไปในทางร่วมมือกับบริษัทใหญ่ ๆ ยิ่งกว่าธุรกิจโดยทั่วไป ขณะนี้ที่ธนาคารพาณิชย์ขาดเงินที่จะให้ผู้ลงทุน เหล่านี้กู้ ก็จะต้องไปกู้ เงินจากธนาคารแห่งประเทศญี่ปุ่นมาให้ ลักษณะดังกล่าวบริษัทใหญ่ ๆ จึงสามารถจัดหา เครื่องจักร เครื่องมือ ที่มีประสิทธิภาพทันสมัยมาได้ การอุตสาหกรรมได้ขยายอย่างรวดเร็ว ด้วยระบบการให้กู้ของธนาคารพาณิชย์ด้วยการร่วมมือจากธนาคารแห่งชาติ

๒. บทบาทของอุตสาหกรรมขนาดเล็กลงและกลาง เมื่อมีการ เพิ่งทุนช่วยกรณี อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เป็นธรรมดาที่พวกเหล่านี้จะได้เปรียบและเป็นผู้นำอยู่ในทางวิชาการ ใหม่ ๆ ในเศรษฐกิจญี่ปุ่น แต่ทั้งนี้ก็มีไค่หมายความว่าไค่ทำให้ผู้นำหนักของอุตสาหกรรมเล็ก ๆ กลาง ๆ จะค่อยลงไป มากมายที่เบ่งตัวขึ้นสู่อุตสาหกรรมใหญ่ภายหลังสงครามโลกได้ ข้อที่น่าสังเกตคือ พวกเล็ก ๆ กลาง ๆ นี้ได้ซื้อเครื่องจักร เครื่องมือที่พวกใหญ่ ๆ เขาอุ้มด้วย ราคาต่ำ แทนที่จะมีค่าเป็นเศษเสี้ยว เปอร์เซ็นต์การซื้อเครื่องจักรที่ไค่แล้วไค่ลดลงในธุรกิจ ทุกขนาดในระยะต่อมา วิชาการใหม่ ๆ ไค่แพร่ไปยังอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ๆ กลาง ๆ มากขึ้น เศรษฐกิจของญี่ปุ่นนั้นอุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลางมีส่วนผูกพันไปกับการขยายตัว ของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในฐานะเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนให้ เป็นผู้รับเหมาช่วง และโดยเป็น

เสริมร่วมกัน ซึ่งอุตสาหกรรมใหญ่ก็ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อคน เนื่องจากกำลังแรงงานใน อุตสาหกรรมเล็ก ๆ กลาง ๆ นั้นถูกกว่า แต่เมื่อวิชาการใหม่ ๆ เข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรม ทุกสาขา ประกอบกับการขาดแคลนกรรมกรหนุ่มในระยะต่อมาจึงยากที่จะพัฒนาในแบบดังกล่าวนั้น พวกอุตสาหกรรมเล็ก ๆ กลาง ๆ จึงต้องหันมาหาวิชาการใหม่ ๆ เช่นกัน การจัดให้มีเงินอุดหนุนสำหรับอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง ได้รับความส่งเสริมใหม่ขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๕๕ (พ.ศ. ๒๕๐๒) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมากในการลักษณะแห่งความเจริญทาง เศรษฐกิจมูลฐานโครงสร้าง

๓. เงินออม ภายหลังสงคราม เงินโบนัสของชาวญี่ปุ่นมีมากขึ้น การใช้จ่าย เพื่อการบริโภคของเอกชนใน ค.ศ. ๑๙๕๕ (พ.ศ. ๒๕๐๒) อยู่ในอัตราร้อยละ ๕๘.๖ % ของ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ การออมในสวนกรรมกรเพิ่มจาก ๒ % ของรายได้ใน ค.ศ. ๑๙๕๑ (พ.ศ. ๒๕๑๔) เป็น ๑๕ % ของรายได้ใน ค.ศ. ๑๙๖๐ ^{๑๔} (พ.ศ. ๒๕๐๓) แม้อาแรงงานจะ อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เพราะประเพณีมัธยัสถ์ได้สืบเนื่องมาแต่โบราณ

จากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว ประกอบกับความตั้งใจลงทุนเศรษฐกิจของญี่ปุ่นจึง เจริญคึกคักแลม ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ (พ.ศ. ๒๕๐๕) ได้เพิ่มเป็น ๒.๓ เท่า ของที่ผลิตได้ในปี ค.ศ. ๑๙๕๕ (พ.ศ. ๒๕๑๔) ในระยะเวลาดังกล่าวผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องจักรได้เพิ่ม ๕.๑ เท่า และเครื่องไฟฟ้าได้เพิ่ม ๘ เท่า ^{๑๕}

๓. สภาพการก้าวกางประเทศและการอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นในปัจจุบันโดยสังเขป

การพัฒนาเศรษฐกิจของญี่ปุ่นได้ประสบความสำเร็จโดยการอุตสาหกรรม ใน... ที่ประเทศขาดแคลนวัตถุดิบที่จะป้อนโรงงาน การขาดแคลนพื้นที่ทำการเพาะปลูกธัญญาหาร... ใจเลี้ยงประชาชนที่เพิ่มขึ้นทุกขณะ แม้จะมีการใช้ปุ๋ยและวิชาการ เข้าช่วยอย่างสูงก็ตาม กว

^{๑๔} สอาก, หน้า ๑๒๔

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕

สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ป้อนมีสินค้า เกษตรกรรมเป็นสินค้าเข้าที่สำคัญ และมีแนวโน้มสูงขึ้นโดย
ส่วนรวม คั่งสถิติของสินค้าเข้าที่สำคัญของผู้ป้อนดังนี้

ตารางที่ ๑
สินค้าเกษตรกรรมสำคัญที่ผู้ป้อนคงพึงจากต่างประเทศคิดเป็น %
ของความต้องการ

ชนิดของสินค้า	ปริมาณที่ต้องสั่งจากต่างประเทศ คิดเป็น % ของความต้องการ		ปริมาณนำเข้า (ล้านบาท)	
	ปี ๒๕๐๔	ปี ๒๕๐๕	ปี ๒๕๐๔	ปี ๒๕๐๕
ข้าว	๑.๐	๑.๓	.๒	.๖
ข้าวสาลี	๕๔.๖	๖๑.๑	๒.๖	๒.๖
ข้าวโพค	๔๕.๐	๔๔.๐	๑.๔	๒.๓
น้ำตาลทรายดิบ	๔๓.๐	๔๕.๐	๑.๔	๑.๕
ฝ้ายดิบ	๑๐๐	๑๐๐	.๔	.๖
ขนสัตว์	๑๐๐	๑๐๐	.๒	.๒
เยื่อไม้	๒๔.๓	๒๕.๖	.๒	.๖
ดินแร่ เหล็ก	๔๔.๔	๔๔.๑	๒๑.๒	๒๒.๔
เศษเหล็กและแมงกานีส	๔๐.๕	๒๔.๗	๗.๑	๓.๖
บอกไซต์	๑๐๐	๑๐๐	๑.๒	๑.๑
สินแร่ทองคำ	๓๐.๖	๕๔.๖	.๔	.๕
สินแร่บิกิต	๑๐๐	๑๐๐	๑.๐	.๗
เกลือ	๗๓.๕	๗๕.๑	๒.๔	๒.๗
ฟอสเฟต	๑๐๐	๑๐๐	.๖	๑.๕
ยางธรรมชาติ	๑๐๐	๑๐๐	.๑	.๒
มะพร้าวแห้ง	๑๐๐	๑๐๐	.๑๔	.๐๔
ถ่านหิน	๑๐๐	๑๐๐	๑๑.๒	๑๑.๕

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงเศรษฐกิจ ; ประเทศไทย

กระทรวงเกษตรและป่าไม้ของญี่ปุ่นกล่าวว่า ในระยะอีก ๑๐ ปีข้างหน้าสินค้า
เข้าประเภทอาหารที่ตองนำเข้านั้น เฉพาะพืชเมล็ดพืชใช้เลี้ยงสัตว์จะเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัว ส่วน
ถั่วเหลืองและข้าวสาลีจะเพิ่ม ๕๐ % นอกจากนั้นพืชชนิดอื่น ๆ ก็จะต้องนำเข้ามากขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาถึงความต้องการสินค้าเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มที่สูงมาตลอดโดย
ส่วนรวมดังกล่าว ขณะที่ความสามารถในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกในอัตราสูงและ
ประกอบด้วยลักษณะผลิตของไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรม ขณะที่ความต้องการสินค้า
อุตสาหกรรมอยู่ในระดับสูง ก็จะต้องว่าโดยลักษณะทั่วไปประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยน่าจะ
แนวโน้มที่จะมีการค้าขายต่อกันอย่างมั่นคง ซึ่งก็เป็นความจริง เพราะนอกจากลักษณะที่สนับสนุน
ดังกล่าวแล้ว การที่สินค้าญี่ปุ่นมีระดับราคาต่ำกว่าสินค้าชนิดเดียวกันของประเทศอื่นและระยะ
ระหว่างกันไม่มากนัก จึงเป็นประโยชน์ในการขนส่งสินค้าเกษตรกรรมไม่ให้เสื่อมคุณภาพก่อน
ยอมสนับสนุนให้ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างเป็นคู่ค้าที่มีบทบาทสำคัญต่อกันมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ครอบคลุมไป
ถึงการลงทุนของชาวญี่ปุ่นในตลาดการค้าและอุตสาหกรรมไทยด้วย

สำหรับการค้าต่างประเทศโดยส่วนรวมกับทุกประเทศของญี่ปุ่นระยะปี ๒๕๐๔ -
๒๕๐๕ นั้นเกินดุลย์ประมาณ ๒๔๔ และ ๒๕๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกาตามลำดับ โดยปี ๒๕๐
ญี่ปุ่นส่งสินค้าออกจำหน่ายต่างประเทศทั้งหมดราว ๔,๔๘๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และ
สินค้าเขาราว ๔,๑๖๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ครั้นปี ๒๕๐๕ ส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น ๕,๗๖๖
ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และส่งสินค้าเข้าประมาณ ๕,๕๒๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ตลาด
สินค้าขาออกของญี่ปุ่นที่สำคัญ ๑๐ อันดับแรก (ปี ๒๕๐๕) คือ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เกาหลี
ไลบีเรีย จีนแดง ไทย ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์ กานาดา และไต้หวัน ส่วนประเทศญี่ปุ่นถือ
สั่งซื้อสินค้าเข้ามา ๑๐ อันดับแรก (ปี ๒๕๐๕) คือ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย กานาดา
เชาอุคีอารเบีย อิหร่าน ฟิลิปปินส์ จีนแดง มาเลเซีย รัสเซียและคิวเวท (รายละเอียดตาม
ตารางที่ ๒)

๑๖ สมหมาย ปัญญาธร "ความต้องการอาหารของญี่ปุ่นในระยะ ๑๐ ปีข้างหน้า" ข่าวประชา
ฉบับวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ หน้า ๓

ตารางที่ ๖

สถิติการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น
(ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา)

ประเทศคู่ค้าสำคัญ	ขาออก		ขาเข้า	
	๒๕๐๘	๒๕๐๙	๒๕๐๘	๒๕๐๙
สหรัฐอเมริกา	๒,๕๑๗	๓,๐๑๐	๒,๓๖๔	๒,๖๕๘
แคนาดา	๒๑๕	๒๕๖	๓๕๕	๔๕๑
อังกฤษ	๒๐๕	๒๒๖	๑๖๓	๒๑๕
เยอรมันตะวันตก	๒๑๕	๒๔๖	๒๒๓	๒๓๗
เนเธอร์แลนด์	๑๑๘	๑๔๕	๕๔	๖๐
ออสเตรเลีย	๓๑๘	๒๙๘	๕๕๒	๖๘๗
แอฟริกาใต้	๑๐๘	๑๒๘	๑๓๔	๑๕๖
นิวซีแลนด์	๖๑	๕๙	๖๑	๑๐๕
ซีเรีย	๖๖	๒๓	๑๓๒	๑๕๘
เม็กซิโก	๔๑	๕๐	๑๔๕	๑๗๘
เปรู	๔๘	๕๗	๑๑๑	๑๒๘
อิหร่าน	๕๘	๗๓	๒๔๗	๓๖๒
คูเวต	๔๑	๕๘	๓๐๖	๒๙๐
เซาอุดีอาระเบีย	๕๓	๗๕	๓๗๖	๔๓๒
ไลบีเรีย	๓๖๔	๓๒๓	๑๗	๑๓
ไต้หวัน	๒๑๘	๒๖๕	๑๕๗	๑๕๗
ฮ่องกง	๒๘๘	๓๖๙	๓๕	๖๕
จีนเกีย	๒๐๔	๑๖๗	๑๘๔	๒๐๖
อินโดนีเซีย	๒๐๔	๑๑๕	๑๕๙	๑๗๖
เกาหลีใต้	๑๘๐	๓๓๕	๕๑	๗
มาเลเซีย	๑๙๖	๕๕	๒๕๕	๓๐๖
ฟิลิปปินส์	๒๕๐	๒๗๘	๒๕๕	๓๖๘
Ryukyus	๑๗๑	๒๓๐	๘๒	๗๕
ไทย	๒๑๘	๓๐๑	๑๓๑	๑๘๑
รัสเซีย	๑๖๘	๒๑๕	๒๕๐	๓๐๖
จีนแดง	๒๘๕	๓๑๕	๒๖๕	๓๐๖
อื่น ๆ	๑,๗๐๔	๒,๐๘๗	๑,๑๕๕	๑,๓๐๗
รวมทั้งสิ้น	๘,๕๕๖	๙,๗๘๑	๘,๑๖๘	๘,๕๖๘

ที่มา : Direction of trade, Japan, March 1967

ปัจจุบันญี่ปุ่นนับเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้าที่สุดทางภาคพื้นเอเชีย โดยเฉพะ
 ด้านอุตสาหกรรม ญี่ปุ่นสามารถลงผลิตภัณฑต่าง ๆ ออกจำหน่ายแข่งกันยังตลาดต่างประเทศ
 ทั่วโลก เพราะสินค้าผลิตภัณฑอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นส่วนใหญ่มักมีคุณภาพดีเยี่ยมหรือดีกว่าสินค้า
 ตะวันตกเกี่ยวกับอันผลิตในยุโรปหรืออเมริกาแต่ราคาถูกกว่า เนื่องจากต้นทุนการผลิตต่ำประกอบด้วย
 กับการและหอคำนญี่ปุ่นได้ดำเนินการขยายตลาดการค้าของตนอย่างเข้มแข็งด้วย ถูกถา
 สำคัญที่ซื้อสินค้าญี่ปุ่นมากที่สุดได้แก่ สหรัฐอเมริกา ปี ๒๕๐๘ ญี่ปุ่นส่งสินค้าไปจำหน่ายยังสหรัฐ
 ประมาณ ๓๑ % ของสินค้าขาออกทั้งหมด ขณะเดียวกันก็สั่งซื้อสินค้าจากสหรัฐฯ ประมาณ ๒๔ %
 ของสินค้าขาเข้าทั้งหมด ^{๑๓} รองลงมาคือกลุ่มประเทศแถบเอเชียอาคเนย์ ปี ๒๕๐๘ ญี่ปุ่น
 ส่งสินค้าจำหน่ายแก่ประเทศกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์รวมทั้งสิ้นราว ๒๓ % ของสินค้าขา
 ออกทั้งหมด และซื้อสินค้าจากประเทศแถบนี้ประมาณ ๑๓ % ของสินค้าขาเข้าทั้งหมด ^{๑๔} ฉะนั้น
 อาจกล่าวได้ว่านอกจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ประเทศต่าง ๆ ด้านเอเชียอาคเนย์นับเป็นตลาด
 สำคัญที่สุดของญี่ปุ่น.

^{๑๓} ทรงกรรณ ฉายากุล "การค้าระหว่างไทย-ญี่ปุ่น" วารสารการพาณิชย์ ฉบับเดือนกุมภาพันธ์

๒๕๑๑, หน้า ๕๔

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๕